

Айсен Николаев Саха сирин кэскилин түстүүр кэпсэтиилэр былаһааккаларын түмүктээтэ

Манна кирибт этилэр
ороспүүбүлүкэ сайдылтын
саатардыллыыт Тосхолун
торутүсүн буолуохтара.

Саха сиригэр баһарша ый
усталылар өссүүбүлүкө тыһы
суолталаах бопсуроостарын
иптэнэ тыа хаһайыстыбатын,
доруобуйа харыстабытын, кул-
туура уонна экономика инники
сайдыыларын төмөннө арааран
ырытыла, дууһатини
түһүлгүлөрө хас да түһүмөҕүн
баһылыһабылар.

Былгаас уонна уопастыба
күлэстийтэн бу сана көрүгэ итд-
лэх дьону, урбаанньыктары
уопастыбанньыктары уонна
былааһы биизгэ түмэн, иллик
сайданын торумнааһыгга
көлүүгүтөх быһаарылар
ыһыккаларгаар төһүү буолла.
Сайданы хайысхаарынан
итарыһыбыт күлэстий-
түһүгүгүтүн быһыаны
ороскуубулүө Ил Дарханын
эбэһигин төлөрөчү Айсен
Николаев көбүлээн, тус
бөйүөтүн илээн-саҕалаан
ыһытла.

Огыйль 23 күнүтөр Ханалас
улулугар ыгышыгыт
күнстийлэргэ тыа

халаайлыгтайн сайынгарыг
тугаах хайгсхалара
гүүднхилибитэрэ. Кыгтаач
ьлар бу салаа юскилгэх хайгс-
халарыг эгнээрн
кээрбитэрэ, сүрүлсөн, сүөлү
эбн аһынгалын сана көрүлгэрин
мистэтгигэр оноруу, олохтоох
енэмни үүнэрэн ыһаа, айһаа
бизэр бийанын хомуйын туһаа
гаһаарыг хайгсхаларыг.
Айсен Николаес

бырабыгытаныстыба тыа
 хаһаайыстыбатын
 субсидиялааһын, олхоттох
 боротууксуйуу оросуубулук
 ис уонна тас өттүгэр багарыы
 үчүгэйдик толкуйдаммыт
 систиэмэтин ырытан
 оноруктаақын баһиэтэбилтэ.

Отгуйлал 30 күнүгэр «Кишини
чэбдирдиги» түһүлэммит
доруубуйа харыстабыла
көмөтүн түһүлэтигэр
баллыһалар тэрийтэрини сана
модельнан ("харыстабыллах"
медицина) үлгүлэрини тэрийэр
наадатын ыйбыттара. Ураты
болгомто Арктика эгэр сирдор
үлүстэргэ медицина кометун
тэрийингэ уурулуо. Ол аата,
үрүлүк технологиялаах медицина
сигето ыраах сирдор ити үлүстэр

нэгдүгээртэйгээр тиймхэн, хоног
оогороо хялурна.

Агартуулах үйийн 6 күнүгэр
ыттылыбыгт иккис
былаһааккаа Саха сирийн нору-
оттарын культуураһын дойдуну
сонна норуоттар икки
ардыларынаагы таһымнарга
таһаарар ныймалар тустарынан
дуулуусунтүгэрэ. Айсен

Николаев этэринэн, кулпуурабыл уратыларын чөл тутал харыстааһыны сэрэ билиги кулпуура бырайыактарын итти таһымнарга таһаарар сага көрүнтэри тобулан иһиз тустаахтып. Улуустарга аныгы ирдэбилгэ эйиһэттиир кулпуура сага кииинэрэ тутулуксаах.

Өрсүүбүлүүэ сага
экономикатын туһунан элэстии
агырдах айын 14 күнүгэр
ыгытталыбыта. Машина, ПП,
туризм, киингэ уонна урбанистика
испсалииэгэрэ, уонна сыһыанна-
ыктар уонна урбааньыгтар кыл-
тыбыгтара. Киинлэр сиргэн
хостонор сырыеттан тутулуга
суох экономика сага көрүнэр
көһүү, онно солгоох санаа
сүккөх киллэрэр бырайыактары,
ой үлэтин түмүгүн табар онторор
индустрияны тэрийэн

сайншнарыахха дигн биир
санаага хэлбигээр.
Цифровизацийны килэрин
уонна түргэн Интернеткэ
хэлбонуу түмүгэр ханыык
баҕарар улуус ыраах олорууттан
тутулукуггаммат бусулуутун
хавччыйыа, дьон туту
наадыларынан үлэлиир, эринер,
үөрэнэр, сайлар уолла кыагы
ылыа.

Атырдах айын 24 күнүдөр
промышленноһун сайлалларыны
туһунан көптөн быһаарыаҕа
Переконри оройуонутар ыһыһы-
лыбыта. Былаас уонна сир
баайын туһаҕа таһаарар болон
компаниялар бөрөстөбүтүлэрэ
бу сааһа иһинки күүһүгэ баар
тэриигэлэри аһыһы таһымна
уларыта тутууһу, сааһа
тэриигэлэри тэрийбөт үлөһүнүнү,
айылҕа баайыгар кичэллэ
сыһыаны сэрэ хөстүүр үлөһү
туһуһуһу эйгэһи харыһаһын
ирдэбүлэри туһунан ыһыһыны
кытта ыһа сибэстэһэһин бөһө-
төбүлэрэ.

Айсен Николаев миниз иккис
болшуроостарга ураты
болшомлону уурар наадатын
ыйбыта. Ол курдук,
ороспүүбүлүкэ

бырбылгалыстыбага айар
сойуустары ойүүр граннары
сөрүгүүнү, тыа
хаааайыстыбатыгар
үлсөлччилорго субсидияны
бизри кодүүсүтөх системэтин
тэрийини коруохтөх.

ПТ - компаниялар уонна кинигэ иттиһэн туризм аатырбыт быраймактарын салгыы ойбоһунга анык фонданы тэрийиэх туһаахпыт. Оттон туризм сайыннарыыга суолнары, аэропорты тулуу, соҕовай уонна интернет сайбоһун сайыннарыы куулуруохтук.

Промышленность олохтоох каадыры нигэн таһаарыгыт сударыстыба уонна тэриигэлэр кыттыас үлэсэһиннэригэн көмөдөктэри тутуу кыттыһыахтаах, предпринимелар базаларыга үөрэтэр кинигэр аһыһыахтаахтар.

Бу ылымдыбыт кэстэтинэр
былаһааҕаларылар кирибит
этинэр Саха Өрөспүүбүлүстүн
социальнай-экономическай
сайдьытын сайгардыллыбыт
Тосхолулар кирийдэхтэрэ.

Саха Оросуубулукэтин
бырабынгалысгыбыта.

Улсууса -- бү күүнээрээ

САНА БЭЛИЭ ТУРУУРУЛУННА

Балаҕан ыйын 5 күнү – улус устуруйатын халыцарылар биһр улахан бэлэ чыыһыа. Бу күн ССРС, РСФСР, Саха АССР үтүөлүк тренера, Саха АССР үтүөлүк учуутала, “Октоон ороболүүсүйүтэ”, “Бочуот Знага” уордуннар кавалердара Дмитрий Пестрөвич Коркин торообүтэ 90 сылын туолла.

Бу бэлгэ хүнгэ агаан Чурагчы
нэгилсэни даяалтага “Улуу дьоммут
аагтарын үйэтиги” быраймак
чэргитинэ, Үс Олимпиеһы, “Үтүө
Дьулуур Ооньчууларын” чомгуйуөнүн,
175 ССРС уелуордун маастарын, 12
норуоттар икки ардыларынаагы кылаа-
стаах уелуорт маастарларын, 4 ССРС
уелуордун үтүөлөх маастарын, 18 Саха
ороспүүбүлүкэтин, Арасыыйа,
Украина уонна ССРС үтүөлөх
тренердэрин нигэн таһаарбыт;
Чурагчыны Лап дойдуга
дордоонноохтук аагтаһыт. Ытык
кэһибит торообутэ 90 сылытар агаан
Дмитрий Петрович аагы сүтэр уулусса
бэлэтин арылар үөрүүлөх түгэн
буолла.

Үөрүүлэх даяалга Д.П. Коркин

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Материалы
Православной миссии
поощряются и финансируются.

Материалы

Педagogический музей
поощряет тульских учителей.

Обо сынныаланга

УЛУУС БАСТЫН ЛААБЫРА "КУСТУК" БОЛБОМТОБО НААДЫЙАР

Быйыл "Кустук" лаабыр 4 сезон устата элбэх оёну сынныаланга, дыарыктаан борт кудуустээхтик үлэстэ. Бу лаабыр оёну тартар күүнэ тухоханый? Бастаган туран, "Кустук" лаабырга оёо сайын дыарыктанан, сөтүөлээн, сынныалан, тэннээхтэрин кытта доһордоһон, дучуйа сынныанар усулуобуйата топору тэриллэр. Кыһынны тоһуус ый устата сылаалаах үөрэх кэннигэн оёо сынныанара наада. Билиини олохо дьонсэргэ кэпсэтигэ — билсигэ (общение) наадылаллара хайдах курдук күүстээбэ киһи харабар тутта бырабыллар. Уруму сылларга оокуопалар субюта айы диокотека тэрийэн, оёолорун харахтарын далыгар илдэ сылдьан, диокотеканы иитэр үлэбэ бэркэ туһаналлара. Ол билигин оёох. Оттон хайа да ватсап айтыма тыһыннаах киһини кытта кэпсэтэр, минилин тэннэ үөрөнөтөр үчүгэйи солбуйар кыаба оёох. Киһи оёо тыһыннаах киһи ортогугар сылдьан соһотоксуйуута улаатан иһэр курдук.

Билигин лаабырга кэлэр оёо сороһо ол романтика наадылар, сороһу тэрэппүт кыһан ол тартар буолан, ииттэрэ таарыйа, ыһытара чакчы баар оёол. Үгүс оёо сайынны кэмнэ үөрэннээх, дыарыктанан баарбаат. Оттон билиги, оёну сайыннар санаалаах дьон, лаабыр күүнү туһанан күүстээх дыарыгы тэрийэрбитин ордук туһалааһын аабыл.

Быйыл төрдүс сезонна Таатта, Намтан, Дьокуускайтан, ол иһигэр национальнай гимназияттан, "Айыы кыһата" оокуопаттан, Чурапчыттан холулган 29 оёо сырыпта. Суруйтары элбэх этэ да, от ыйынаабы ардактан, тыһыннаах куттанан лапта абылаабыт. Бу сезонна актер маастарыстыбалар, ырыаһа, үчүгүгэ, фокуска, сазыммаха арахан дыарыктанналар. Актер илэтигэр Мүлүдайдаабы сынныалан киһини уус-уран салайааччыта Ярослав Лебедев ураты сэрэх дыарыктарын оёолор улаханлык сөбүлэтигэр, киһи үөрэммит кыһын эмиз олус сэнээрдигэр. Фокуска быйыл иккис сылын дыарыктаабыт Саха сирин бастын фокуска Алексей Куприянов от ыйыгар Корейба фокусниктар аан дойдугаабы бастыбэллэригэр кыһан "любителлэр" ортолоругар иккис мээстэни ылан кэлбитэ.

Фокус көрүнүнэн дыарыктаннаах биһир сүрүн ирдэбил — тарбах үлэтин сайыннары буолар. Ол иһин быйыл оёно болбормто ууруллаах, ким үчүгүйдик дыарыктаммыт оёо 5 тыһ солк бириэмийэ

ооһотоммута. Хамыһыа баһарыһынан бу үлэбэ саамай үчүгэй түмүгү көрдөрбүт. Чурапчы гимназиятын үөрэнээчтэ Эдик Тихонов бастаан, сүрүн бириһи ыпта.

Практикатын бара сылдьар Наталья Каланева туруорбут нүөмэрдэригэр сазыммаха пионердар лаабырдарыгар таптаан ыппыт "Картошка" ырыаны ордук сөбүлэтигэр. Сазыммаха лаабыр чөмүтүнээхтэ биллэриммитигэр, саамай эдэр кыһаннаабыллар — быйыл бастаах кыһаака киһир Айсен Окунешников утары, кыра диомит ферзэтэ суох оонньообуллут, киһибит барыбытын оотон кэбистэ, минин эмиз! Оттон чөмүтүөн мээстэни кэпсэ баран, "Маамабар бастаан көрдөрүм сүбэ, тийэн баран эмиз көрдөрүм, очкуруна киһи үөрү аҕай!" — дьон кыһанан санаатын үлэһинэ. Дьэ, ити курдук устуорт хайа баарар көрүнэ улахан үөрүүлээх түгэннээх буолан барыбытын ууһан эрдэбэ.

"Кустук" лаабыр ор сылларга үлэлиир А. И. Прокопьев уонна В. Н. Кожуров эрэллээхтик салайаллар. Төрдүс сезонна иитэр үлэни А. Н. Сергеева баһылыктаах олохтоох устудьуоннар сэрэхтик тэрийдилэр. Дьининэн, билигин ватсап бөлөһөр, эбэтэр киһи, астыммыт санааларын биллэрэр тэрэппүтүт махталлара үкүн минилэргэ аһаар. Итэһим кыһаллар кыра оёолор таһастарын да сууһан, харах утун да оотон киһилэр, тустарыгар кыһаммыларын уран үлэстэтигэр. Киһилэри сэрэ сайын айы ураты минныгэс аһынан күндүлүүр повар О. Н. Сальбадиева салайар олоһуоһу үлэһиттигэр улахан махталбытын биллэриммитигэр, оёолорбут үөрүүлээх хайынан биллэрэтигэр.

Лаабыр иитэр үлэтин иһинэн тэриллэр элбэх тэрэһинтэн мин үс төгүлгөн ыһыллыбыт похду ордук сөбүлэтиим. Сайынны көрө кэмнээх кыһааба устар Амма ырыа сөтүөлэһин, сынныаны — ураты дьол дии саныбын.

Оттон уларыта тутуу кэмнэрин сааһтан киһибит, үкэ арбаанны дойдутаран кэлбит сэрэх оёох тэрэһиннэри — "Донь не оборот", "Королева ночь" дьон курдук дыһаллары уларыгар уолдаста. Маньаха улуустаабы үөрэх управлениин иитэр отдела болбормотун уураа хайаан да наада. Ырыаһууһу үрдүнэн бастын үлэстээх лаабырдар тэрийэр үлэлэрин ааһан, ыһыһыра саныбыт. Ол иһин сайынны лаабыр үлэтин хонтуруолга ылан, үлэһити кэлэр устудьуоннарга, умууһуларга сэмнээр тэрийэн, дьиннээх туһалаах көмө оһолулар наада.

"Кустук" лаабыр салайааччыта Александра Прокопьевна улуус сааһатта лаабырга кемеһеһөрүн аһынан турен сэлэтиир. Ол да буоллар, лаабыр билигин даһыны улахан көмө наадылар. Ол курдук утуулар таһас, ордук матараастар түргэнник алдыаналлар. Оёолор үөрэнэллэригэр эби микроб, саатар оһуол, олоһос эбиллэрэ буоллар улахан туһа буолуо этэ. Уонна саамай кыһаабынаа — иитэр оһохтор тураллара буоллар, лаабыр эрдэ аһыллар кыһаһыа эбит. Тыһынны ардактаах, сибик күнээгэ оёолор абыраһыа элэтир.

Оттон төрдүс сезонна сынныаммыт, күн айы кырата иккитэ үстэ оһуолу ыһаабыт-оһоһуот уол "Эһиил өссө кэлэбим" — дьон этиһтэ "Кустук" лаабыры оёолор хайдах курдук сөбүлүүлэрин, наадылалларын туһулуур.

П. КАЛАЧЕВ, тэрийээчи.

Улууска - бу күнүргэ

ЧУРАПЧЫ ДАЛЬНОБОЙЩИКТАРА: "ЧЭРДИЙБИТ ИЛИИНЭН -- ЧИЭСТЭЭХТИК"

Улуус дыһалтатын уурааһынан, балажан ыйын 4 күнэ Чурапчыга "Ыраах айан уонна карьернай самосваллар суоппардарын" бырааһынньыгынан биллэринэн, быйыл 4-с төгүлүн бэлэстиибит.

Бу күн, ыраах айан суоппардара 1934 сылтан сааһаан, массовна суоп арыллар дьэри, тыһын суопталаах боллуроһу — кыһыл көмүс бырамыһыланнаһынэн дыарыктанар Алдан, Ааллаах Уун оройуоннарын аһыһынан хааныйан, баһылаабыт идэлэрин үтүө сүбэстээхтик топорон аастыт биһир дойдуталаахтарын иһэн тутта, аһан-санаан аастылар. Чурапчы нэһилигин иһин уулуссатынан кизгэппилибит тизиниһкэлэр халбаһаларын доһун паравата буолла. Уруму сылларга бэйэлэрин харыстаммаха, уһуһууһу уһун айаннарга хорсуннук сылдьыбыт убайдарын, кырдьаһастары санаан туран, "Ааллаах Уун" таһааһыттарыгар аһаммыт ыһа сиртэ тийэн сибик дойдутун уурдулар.

Үөрүүлээх тэрэһиннэ ОЭ Дальнотойщиктарын эргийизиннээһи ассоциациятын салайааччыта Е. К. Дьяковскай, СЭ автомобильнай тыраанстар бочуоттаах үлэһитэ Д. Н. Сысолятин, "Хоту улуустар уонна Арктика сайдыһыт иһин" бэлэз халбаһына Е. С. Федосов эбэрдэ тыллары эһитилэр.

Евдория Кимсена: Маньаха улахан тэрэһин сыһын айы ыһыллар. Чурапчы улууһугар 120 дальнотойщик баар, ону тэнэ карьернай самосваллаах 20-тэн таһса киһи баар. Бүгүн 50-ча массовна таһсара быһа-аһаммыта.

Суоппардар улахан парават кэннигэн Маһаайы аһаһыгар киһирнэр бэйэлэрин икки ардыгар араас куюнурустарга күрэхтэстилэр. Кыһыһылаахтар мээстэлэринэн, кырааматаларынан наһарадалаһылар.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Оёолорбут суруйаллар

С.А. САРГЫДАЕВ ГИМНАЗИЯБА ЫАЛДЫТТААТА

Балажан ыйын 1 күнүгэр бары үөрэнээччилэр, сайын устата улаатан, Билин күнүн үөрүүлээх бырааһынньыктар оокуопалыгыгар доһуһа тийиһилин. С.К. Макаров аһынан Чурапчы гимназиятыгар элбэх ыһыллыт, тэрэһүүтүгэр, учууталлар мустубуттара.

Оокуопалыт дьирэктэрэ Ю. И. Посельский, Чурапчы нэһилигин баһылыта С. А. Саргыдаев, үөрэх саллаһатын начальнигыт солбуйааччы Н. Е. Федорова, бастаах дьирэктэр А. С. Иустинова, тэрэһүүт А. А. Пермякова, гимназия президиэһэ Ньургун Пермяков Билин күнүнэн барыбытын эбэрдэһебиттэрэ, ситиһиһити баһарыллара, аһыт көм оёолоро технологияны баһылаан дьэбиттэрэ. Аһыт көм оёолоро гимназияга киһини эххэһэни

ситиһиһеһеһик туттарбыт 5-с кыһаас үөрэнээччилэрэ Лариса Кривонякина, Артур Гурьев, 11-с кыһаас туйгун үөрэнээччилэр Айсен Макаров, география учуутла М. Д. Колесова таһаппыттара.

"Мин эмиз Россия устуруйатын айсабын" кыһаас чааһыгар Чурапчы нэһилигин баһылыта С. А. Саргыдаев киһирэн сэлэһтэ. Маннай Россия туһунан уолсай устуруйаны көпсөһит, хаа омок оһолоруй дьон ыйыһы биһирэн, көрүһүүбүт сэрэхтик сааһааммыта. Билигин, оёолор, чөмү биһит эһилин: 126 араас омок дойдубуттар илээхтик оһолор, бары Россия греккаһына бусарбытын бэлэһтэбит. Аһан дойдута Россия саамай улахан уонна баай дойдута дьон быһаарыһыт. Маньаха дойдута оһолорбуттан үөрөбүтүн биллэрбиһит.

Ол эрээри Россия Америка, Япония, Кытай курдук сайдыһаат дьон дьон этинтэ, Степан Анагольскай иһэн улахан сэрэн мээһиһебит дьон хөрүһаһыта. Оттон билинни кэмтэ Россия сайдыһаат тэһимирдэ, иһиниһит сайдыһаат түргэни дьон, оёолор үөрлүбүт.

Көрүһүү түмүгэр баһа санааларын эһиптэ. Мин "быһаар" дьон өйдөбүлүгэ тоһоһон, санаһын эһиптин ордук өйдөһөн хаһыһыт. Тоһо дьонтэһэ, билинни оһоһуу туһаһы талар эһилин, хаһа үөрэнэриһит, туу аһыһыһыт, таһаарыһыт, хаһыһа дьону кытта аһыһаһыт. Оокуопала хаһыһа эххэһэһити талар, тутарат, хаһыһа үөрээсэ киһирэһитин эмиз таһабыт. Уонна бу сотору Чурапчы улууһун баһылытын таларыһын өйдөһүтэ.

Степан Анагольскай оһоһууулар көмө сүһү, оһоһа сүһүк оһуу таларыһа дьон баһа санаһын эһиптэ. Оттон бэйэһит оһоһуу хайаһа бусарын бэйэһит талар оһолор эһилин: Түмүгэр поркут ырыһын тэһирүүһүт, уоһаһагар хобһон аһыһаһа. Билин, 7-а" кыһаас үөрэнээччилэр, кыһаас салайааччыта С. Н. Гоголева, Степан Анагольскай биһиксэ ыһыллытаабыллар маһаһаһыт!

Иһи күн оокуопалыт тэрэһиһит халыт мастары, таһаһыры Улуу сааһаһыһы сыһыһы оһолуһуу. Саһа үөрэх дьыһа барыһыһагар ситиһиһеһеһе, таһаһыһаһа бусуһун!

Аһа ШАМАЕВА,

С.К. Макаров аһынан Чурапчы гимназиятын 7-а" кыһаһын үөрэнээччигэ.

